

*Пашков Анатолій Павлович,
Нападовська Лілія Анатоліївна*

ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО В ОСВІТІ

Анотація: *В статті авторами запропоновано ТОП-10 головних напрямів модернізації української освіти в сучасних умовах.*

Ключові слова: *людина, освіта, трансформаційні процеси, модернізація, конкурентоспроможність, якість освіти.*

*Пашков Анатолій Павлович,
Нападовская Лилия Анатольевна*

ТЕНДЕНЦИИ И НОВАТОРСТВО В ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация: *В статье авторами предложены ТОП-10 главных направлений модернизации украинского образования в современных условиях.*

Ключевые слова: *человек, образование, трансформационные процессы, модернизация, конкурентоспособность, качество образования.*

*Pashkov Anatoly Pavlovich,
Napadovskaya Lily Anatolyevna*

TRENDS AND INNOVATION IN EDUCATION

Abstract: *In this article the authors proposed the top 10 main directions of modernization of Ukrainian education in the modern world.*

Key words: *people, education, transformation processes, modernization, competitiveness, quality of education.*

Постановка проблеми

На цей час відбувається процес формування нової Європи на вищому рівні інтеграції. Процес об'єднання Європи, його поширення на схід супроводжується створенням спільного освітнього і наукового простору та розробки єдиних критеріїв і стандартів у цій сфері в масштабах всього континенту. Зазначений процес дістав назву Болонського від назви університету в італійському місті Болонья [1].

Потреби економічного та суспільного розвитку світового співтовариства визначають відсутність альтернативи Болонському процесу як такому, що є підґрунтям сучасного оновлення галузі освіти. В Україні протягом останніх 10–15 років відбувся значний розрив між виробничим сектором і вищою школою.

Існують й інші важливі проблеми, які потрібно вирішувати на шляху до європейської інтеграції, а це: створення сучасної інформаційної інфраструктури освіти і науки (як на сході України, загалом в державі) та її підключення до європейських комп'ютерних мереж й інформаційних ресурсів; дієве наукове та технологічне співробітництво України з Європою тощо.

Закон України «Про вищу освіту» [2], розроблений Міністерством освіти і науки та затверджений Президентом України від 01.07.2014 р. № 1556-VII суттєво відрізняється від попередньої редакції та дає змогу наблизитись до Болонських трансформаційних процесів в освітньому і науковому просторі. Проте в новому

законі є і суттєві відмінності від Болонського процесу і принципу входження в європейський простір вищої освіти, про що йтиметься нижче в статті.

Аналіз останніх публікацій

Значний внесок у висвітленні та розумінні основних положень Болонської декларації та їх адаптацію до вітчизняної вищої освіти зробили М. Згуровський, С. Квіт, В. Кремінь, В. Журовський, С. Бабій, Л. Шелюк, В. Андрущенко та інші науковці. Довкола цього питання й тепер тривають дискусії, висловлюються різні думки та погляди щодо майбутнього вітчизняної освіти.

Мета статті полягає у здійсненні комплексного аналізу сучасного стану адаптації вищої освіти України до Болонського процесу та визначення тенденцій і головних напрямів модернізації української освіти в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу

За роки незалежності України вищі навчальні заклади отримали право формувати та здійснювати програму обміну студентів і персоналу при національних і зарубіжних університетах. Двадцять п'ять тисяч іноземних студентів зі 110 країн отримують освіту в Україні, серед них – 28 країн Європи, 40 – Азії, 30 – Африки та 12 країн Латинської Америки [3].

Кожен рік українські викладачі, науковці, аспіранти та студенти беруть участь у міжнародних програмах з наукового обміну, читання лекцій, здійснення наукових проектів і перепідготовки. Але в системі вищої освіти України є проблеми, які перешкоджають підвищенню мобільності студентів і викладачів. Серед інших перешкод важливою є слабка підготовка з іноземних мов у середній та вищій школі, візовий режим, відмінність у рівні життя населення України порівняно з країнами Європи та ін. Винятком може бути Києво-Могилянська академія, де іноземним мовам приділяють у 3 рази більше, ніж планом Міносвіти України.

Подолання цих перешкод є передумовою входження України до «Європи знань». Воно можливе, передусім за умов вирішення економічних та соціальних проблем. Важливим завданням реформування системи освіти України є її адаптація до ринку праці, що змінюється в умовах перехідної економіки. Працевлаштування – це один із принципів, що лежить в основі забезпечення прав молодшої людини на транснаціональну освіту. Можливість влаштуватися на роботу – основне питання для візів усієї Європи, індикатор успіху всього Болонського процесу. Тому *перший і головний напрям модернізації Болонської освіти – попит на якісну освіту.*

Другий напрям модернізації освіти – автономність вузів. У Європі, власне, середній клас змусив державу до демонополізації освіти й дотримання її елементарної автономності [4].

Третім напрямом розбудови модерної та ефективної освітньої моделі має стати її відкритість. За допомогою Болонського процесу вітчизняні освітяни спромоглися виробити спільну оцінну шкалу з європейськими університетами й ліцеями, але так і не узгодили спільну шкалу якості, через що українські дипломи та сертифікати на Заході, за поодинокими винятками, і досі не визнаються.

Відкритість освіти – це її готовність до зустрічі, діалог з іншими освітніми системами і на цій основі – готовність до інтеграції у світову освітню спільноту.

Четвертий напрям модернізації вітчизняної освіти – перехід до особистісно орієнтованого навчання, згідно з яким учать, як думати (способи вирішення проблем), а не *що* думати. Нова система освіти має ґрунтуватись з урахуванням таких факторів, як самоорганізація, нелінійність, саморозвиток і креативність мислення. А розпочати цей перехід фахівці радять із боротьби зі списуванням та плагіатом курсових, дипломних і магістерських робіт, що стало загальнонаціональною проблемою [1, с. 30].

П'ятий напрям модернізації освіти – комплекс заходів кар'єрного росту та підвищення особистості залежно від здібностей освічених молодих людей, а не від походження та багатства батьків. Для цього потрібні реформи в соціальній політиці і освіті, інакше суспільству загрожує тотальна апатія, оскільки демотивує значну кількість населення (молодь зневірюється в необхідності якісної освіти, нинішнє покоління молоді не вірить у соціальну справедливість).

Будь-яка держава, що дбає про свій рейтинг цивілізованості у світі та про своє майбутнє, має розробляти стратегію і тактику управління якістю освіти. Зразком європейської настанови з цього питання є стандарт якості ISO 9004:2009 [5, с. 74].

Із точки зору інноваційної педагогіки новою якістю освіти є належна якість не лише навчання, а й виховання, рівень розвиненості особистості людини, яка навчається, її підготовленості до продовження навчання, самостійного життя [6, с. 8].

Шостий напрям модернізації освіти – просування шляхом сталого розвитку суспільства. Територія України є несталою через те, що на території продукується більше відходів, ніж та її кількість, яка може бути перероблена натуральним шляхом або використана для інших потреб. Україна займає одне з перших місць із накопичення промислових відходів – 35 млрд м³. Випускники ВНЗ із науковцями повинні створювати новітні технології. На жаль, сьогодні і вже тривалий час діють застарілі технології, наприклад, якщо добувається залізна руда, то у відходи потрапляє решта елементів за таблицею Д. Менделєєва.

Сьомий напрям – упровадження ефективного управління освітою, яке передбачало б встановлення принципу керівництва не людьми, а процесами.

Восьмий напрям – забезпечення ВНЗ належними і якісними кваліфікованими кадрами. Про те що більшість вітчизняних університетів перестали бути закладами, у яких надають нові якісні знання, говорить відкрито. Якість освіти досягається не загальною кількістю студентів у ВНЗ, а, передусім співвідношенням загальної кількості викладачів, які мають вчений та науковий ступінь, пройшли стажування за фахом за кордоном або є членами міжнародних академій, до загальної кількості студентів [7].

Дев'ятий напрям модернізації освіти в Україні – це переклад українською мовою всіх європейських стандартів, зокрема, Європейської мережі забезпечення якості у вищій освіті (ENQA). Яскравим прикладом є досвід Польщі, яка протягом року переклала всі європейські стандарти щодо якості освіти (ENQA) польською мовою. В Україні ми кожен раз намагаємося створити щось краще, а виходить, як завжди, гірше і значно довше. Третім етапом Болонського процесу, який відбувся в Берліні 18–19 вересня 2003 р., установлено, що в країнах – учасниках Болонського

процесу – має бути один докторський ступінь – «доктор філософії» у відповідних сферах знань (природничих, економічних, соціогуманітарних та інших науках). Україна, яка в Норвегії 19 – 20 травня 2005 р. приєдналася до Болонського процесу, у Законі України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 р.) запроваджує два докторські ступені, крім «доктора філософії», ще й «доктор наук». Якщо в Європі краще життя і середній валовий дохід складає понад 36 тис. \$ (проти 2550 \$ в Україні), то, напевно, слід дотримуватися Європейських стандартів.

У Великій Британії існує декілька докторантур, але переважає PhD. Разом з тим цікаві такі факти: деякі британські школи приймають двох- і трирічних малят, а атестат про середню освіту отримують не всі учні ліцеїв, а лише (в середньому) 80% [8].

Десятий напрям модернізації освіти в Україні – це розбудова освітніх систем за принципом «рідна мова плюс дві іноземні», поліпшення технічного забезпечення ВУЗів, післядипломна та інформаційна освіта.

Отже, зрештою, слід поставити принципове питання, чи здатна Україна модернізувати власну освіту? На думку авторів економічних та світоглядних перешкод для цього не існує. Навіть низка азійських країн, де існували тисячолітні традиції бідності та неграмотності, зробили на сьогодні разючі успіхи в розвитку економіки і освіти. Нині ж ці країни називають «азійськими тиграми» за економічний потенціал, а науково-технічний рівень їх освіти не викликає сумнівів. Стартові умови в Україні щодо грамотності населення і відсотка щодо тих, хто отримав вищу освіту, значно кращі, аніж ті, з яких починали «азійські тигри». Тому потрібна лише політична воля держави та усунення корупції в Україні.

Список використаних джерел

1. Модернізація освіти України у контексті Євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект: монографія / Авт. кол. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук, Н. Я. Якса [та ін.] – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 300 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556- VII. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
3. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України / М. З. Згуровський. – К. : НТУУ «КПІ», 2006.– 544 с.
4. Бабій С. Основні напрями модернізації освіти: тенденції та перспективи / С. Бабій // Вища освіта України. – К. : Пед. преса, 2014.– №1 – С. 28–33.
5. Шелюк Л. Якість освіти як пріоритет її розвитку в Україні / Л. Шелюк // Вища освіта України. – К.: Пед. преса, 2014. – №1.– С. 72–77.
6. Линьова І. О. Моніторинг якості освіти (інклюзивний аспект): навч. посіб. / І. О. Линьова. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 52 с.
7. Пашков А. П. Шляхи забезпечення якісної освіти у вищих навчальних закладах (на прикладі кращих ВНЗ світу та України) / А. П. Пашков // Безпека життєдіяльності. – К. : Основа, 2013.– №3– С. 10–17.
8. Сисаєва С. О., Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навч. посіб. / С. О. Сисаєва, Т. Є. Кристалчук; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – Рівне: Овід, 2012. – 352 с.